

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ
ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

Тези I-ї Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених
(Дрогобич, 21–22 листопада 2013 року)

Дрогобич
Посвіт
2013

Ярослав ЧАВАРГА,
м. Ужгород

ПОЛІСЕМІЧНІ ПРИКМЕТНИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДОТИКОВИХ ВІДЧУТТІВ У СУЧASNІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Індивідуальна картина світу формується у процесі сприйняття дійсності шляхом надходження інформації через чуттєві канали, а саме – зоровий, слуховий, нюховий, смаковий і дотиковий з подальшою обробкою цієї інформації. Інакше кажучи, пізнання навколошнього світу, формування уявлень про властивості предметів, їхню форму, колір, величину нерозривно пов’язане з відчуттями.

Як зазначають деякі дослідники (Г.Т.Фехнер, Е.Г.Вебер), дотик є одним із найдавніших різновидів чуттевого відображення дійсності. Згідно з еволюційним підходом, тактильна чутливість є вихідною формою щодо інших форм чутливості [1, 199]. Таким чином, тактильність можна розглядати як первинну сенсорну систему, яку використовує індивід при сприйнятті дійсності. Концептуалізація дотикових відчуттів недо-

статньо висвітлена в лінгвістиці, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета нашої роботи – охарактеризувати підгрупу полісемічних прикметників на позначення дотикових відчуттів у межах семантичної категорії «Відчуття» у сучасній англійській мові, оскільки у процесі сприйняття об'єкта істотними є ознаки, що виявляються через посередництво тактильної взаємодії з ним.

Матеріалом аналізу слугують англійські багатозначні прикметники на позначення дотикових відчуттів, щодо яких застосовувалися статистичні методи дослідження.

Нами досліджено 363 полісемічні прикметники семантичної категорії «Відчуття», 125 із яких становлять ад'ективні одиниці, що позначають дотикові відчуття (34,4%). Це – такі слова, як *dry* (сухий), *hard* (твердий), *hot* (гарячий), *cold* (холодний). Розподіл цих прикметників за полісемічними зонами наступний: до зони 2-3 значень належать 82 слова (65,6%), до зони 4-5 значень – 15 прикметників (12%), по 14 одиниць (по 11,2%) належать до зон 6-10 значень та 11 і більше значень. Варто підкреслити: наявність у зоні 11 і більше значень 11,2% слів свідчить про те, що тактильні прикметники мають високий семантичний потенціал [2], наприклад, *hot* – 22 значення, *cold* – 25 значень, *hard* – 36 значень. Звідси випливає, що прикметники на позначення дотикових відчуттів роблять значний внесок у розвиток полісемії сенсорних прикметників сучасної англійської мови. Наші підрахунки засвідчують: сумарна кількість значень 125 тактильних прикметників становить 700. Індекс полісемічності ад'ективних слів на позначення дотикових відчуттів дорівнює 5,60. При цьому необхідно зазначити, що індекс полісемічності для всієї категорії «Відчуття» становить 4,22 [3, 119]. На основі отриманих індексів полісемічності можемо зробити висновок про те, що великою значущістю для життя людини наділена дотикова перцепція.

Крім ступеня полісемічності, нами також досліджені типи і характер семантичних змін у полісемічних тактильних прикметниках, тобто проаналізовані шляхи виникнення нових значень на базі наявних. При цьому виявилося, що найпоширенішим типом семантичних переносів у досліджуваних словах є метонімія (66,3%). Менше виявлено метафоричних переносів (32,7%), і в дуже незначній кількості проявляється гіпо-гіперонімія (усього 1%). Таким чином, через порівняння властивостей та якостей предметів і явищ із відповідними чутевими еталонами відбувається поступове розширення сфери використання цих слів, а отже, і розвиток їхньої полісемії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величковский Б.М. Современная когнитивная психология / Б.М.Величковский. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – 336 с.
2. Чаварга Я.М. Семантичний потенціал прикметників англійської мови / Я.М.Чаварга // Лексикографічний бюллетень: Зб. наук. пр. – К., 2006. – Вип. 13. – С. 97–102.
3. Чаварга Я.М. Семантико-квантитативні характеристики полісемічних прикметників у сучасній англійській мові : // Дис. ... канд. фіол. наук: 10.02.04. – Ужгород, 2006. – 264 с.